

Mellékletek:

Tornóczi Lázár Zsigmond 1848/49-es hadnagyszületésének dabasi vonatkozásai

A tornóczi Lázár család 1694-ben kapta meg címeres nemeslevelét. Anyatelepülésükről, a Nyitra-vármegyei Tornóczról a következőt olvashatjuk a mértékadó forrásnak számító „Borovszky”-ban:

„Tornócz, nagy magyar község a Vág bal partján, 2297 lakossal, kik közül 1996 magyar, 250 tót; vallásra nézve általában r. katolikus. Posta-, távíró- és vasúti állomása van. Kath. temploma a XVII. század elején épült és fallal van körülvéve. Kegyura gróf Hunyady Imre. Itt van a vágbalparti vágszabályozási és ármentesítő társulat székhelye. A XII. századból származó feljegyzések szerint e községnek akkoriban „Durmus” volt a neve. A XIII. század vége felé, a mikor a falu a királyi halászsok birtoka volt, már az akkori írásmód szerint „Turnoch”-nak irták.”

Kőszegi Sándor (1859-1919) megyei főlevéltárnok adatai szerint Lázár Jakabot és Pál fiát 1756-ban vették fel a Pest-vármegyei nemesek sorába. A családból Lázár Istvánt táblabírónak nevezték ki 1790-ben, míg Lázár Imre 1832 és 1835 között a vármegye főadószedője volt. Bona Gábor szakírónak, hadtörténésznek köszönhetően tudhatjuk, hogy Zsigmond tekintetes nemes Lázár Imre és Hajdu Anna gyermekeként 1825. április 22-én, Hévízgyörkön, református családban született. Gyermekkoráról, iskoláztatásáról sajnos nem maradt fenn érdemi adat. Huszonhárom évesen, 1848-ban nagy fogékonysággal élte meg a haza hívószavát. 1849. január 1-től előbb őrmester, majd hadnagy volt Oroszhegyi Józsa (1822-1870) Pesten alakított 140 főnyi gerillacsapatában, mellyel az Északi Középhegységben harcolt. Alakulatával január - februárban, Zemplén megyében, márciusban Heves megyében működtek. Májusban a csapatot feloszlatták. Május 29-én, Pesten honvédtiszti állásért folyamodott. A szabadságharc bukása után, 1851-ben családot alapított dabasi Halász Juliannával, házassága révén Gyón községbe került és ott gazdálkodott. A Lázár és Halász családok történetében nem ez volt az első frigy. A Halász család leszármazási táblái arról tanúskodnak, hogy a XVIII-XIX. században a Lázár fiúk többször választottak Halász lányt feleségül (tornóczi Lázár István például 1753. október 27-én esküdött meg dabasi Halász Évával), de számos fordított eset is van, amikor a Halász fiúk Lázár lánnyal kötötték össze életük fonalát.

Tornóczi Lázár Zsigmond neje, dabasi Halász Julianna nem más, mint dabasi Halász László huszárcapitány és bátori Sigray Mária leánya, akiknek első szülött gyermeke dabasi Halász Boldizsár (1806-1882), tehát az 1825-ben született Julianna az ő legkisebb húga. Azaz Lázár Zsigmond Halász Boldizsár sógora volt. Mivel Halász László huszárcapitány és Boldizsár is Gyónhoz kötődött lakóhely szerint, így testvére, Julianna is. Viszont a családi szokások alapján a dabasi új temetőbe temetkeztek, így amikor 55 évesen, 1880. március 7-én Lázár Zsigmond váratlanul elhunyt, őt is ott helyezték örök nyugalomra. A 29 évet boldogságban együtt élő házaspárnak nem született gyermeke. Az özvegy márvány síremléket emelt férjének, melynek felirata:

Itt nyugszik
TORNÓCZI
LÁZÁR ZSIGMOND
Született 1825. Ápril 22-én

Meghalt 1880. Márt. 7-én
EMLÉKÜL EMELTE
KESERGŐ NEJE
DABASI
HALÁSZ JULIANNA

Kőszeghi Sándor feljegyzése szerint dabasi Halász Julianna a tornóczi Lázár család címeres nemes levelét is gondosan őrizte: „Lázár de Tornocz Györgynek, nejének Katalinnak, fiainak György, István és Ferencznek, továbbá fivérének Jánosnak és ez utóbbi fiainak, Pálnak és Istvánnak az 1694-ik évben adományozott és Nyitra vármegyében kihirdetett eredeti armális özv. tornóczi Lázár Zsigmondné, gyóni lakos tulajdonában van.”

Dabasi Halász Julianna 76 évesen, 1901. december 21-én, Gyónon hunyt el, két nappal később az alsódabasi családi sírboltban helyezték örök nyugalomra. A házaspár síremléke, bár ledőlt, helyreállítást igénylő állapotban, de ma is meg van. Azonosítása 2021 májusában történt meg Bona Gábor és Kecskeméti Norbert publikációi alapján, Czagányi László, Szabó József János és Valentyik Ferenc közreműködésével.

Tornóczi Lázár Zsigmond 1848/49-es hadnagy részese volt a magyar szabadság dicső harcainak, tiszti karának, alakját számon tartja a hadtörténeti szakirodalom. 1851-ben került Gyónra, ahová élete nagyobbik felével kötődik. Végző nyughelye, még helyreállítható síremléke a dabasi református temetőben van. Életpályája gazdagítja Dabas helytörténetét, ahogyan értéktárunk kulturális örökség kategóriáját is.

Bibliográfia

- Bona Gábor: Hadnagyok és főhadnagyok az 1848/49. évi szabadságharcban. I-III. kötet. Heraldika Kiadó, Budapest, 1999. 1840 p.
- Dr. Borovszky Samu: Magyarország vármegyéi és városai – Nyitra vármegye. Apolló Irodalmi Társaság, Budapest, 1899. p. 153.
- Czagányi László: Politikusok, honvédek, honvédtisztek. Dabas, 2008. 87 p.
- Gyászjelentés, OSZK = Az Országos Széchényi Könyvtár Plakát- és Kisnyomtatványtára önálló gyűjteményében őrzött gyászjelentés példány:
- Lázár Zsigmond,
 - Özvegy Tornóczi Lázár Zsigmondné szül. dabasi Halász Julianna.
- Halász Bálint: Dabasi és gyóni Halász család. Családtörténeti jegyzetek 1914/2. pp. 37-49. (40, 42, 44, 45, 48. oldalak)
- Kecskeméti Norbert: Református (Halász) temető. Dabas Város Önkormányzatának, épített és természeti értékekről szóló 33/2010. számú rendeletének szakmai melléklete. Dabas, 2014. p. 24.
- Kempelen Béla: Magyar nemes családok 6. kötet, Khár-Lyukáts. Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, Budapest, 1913. p. 355.
- Kőszeghi Sándor:
- Nemes családok Pestvármegyében. Hungária Könyvnyomda, Budapest, 1899. p. 210.
 - Pest vármegye nemes családai – Lázár. In: Borovszky Samu (szerk): Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye I. Budapest, Országos Monografia Társaság, 1910. p. 468.
- Valentyik Ferenc: Borostyán koszorúzza Kossuth hadnagyának sírját a dabasi református temetőben. Dabasi Újság 2021. szeptember. pp. 26-27.

Összeállította: Valentyik Ferenc